

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Disputatio XXXVI. De objecto Charitatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

DISPUTATIO TRIGESIMA S E X T A.

De objecto Charitatis.

DIGNITAS & praestantia cuiusque virtutis ex objecto circa quod versatur, tanquam ex certissima regula mensuraque desumitur: ut ergo Charitatis, quae Patrum omnium ac Theologorum consensu virtutes, non Morales tantum, sed etiam Theologicas multis gradibus excedit, excellentia pra aliis, & perfectio dignoscatur, quodnam illius sit objectum, & qua ratione in illud feratur inquirendum.

SECTIO PRIMA.

Quidnam sit objectum materiale Charitatis.

I.
Præcipuum
Charitatis
Theologica
objectum
est Deus.

PRIMA Conclusio: Primarium Charitatis Theologicae objectum est Deus, secundarium proximus, quem propter Deum diligimus: ita Divus Thomas hic, quaest. 25. art. 1. & 4. & cum eo Theologi. Prima pars probatur ex illo Matthæi c. 22. v. 37. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in totâ animâ tuâ, & in totâ mente tuâ:* & immediatè subditur, *Hoc est maximum & primum mandatum.* Ratio est, amare enim est bonum alicui velle, nullus autem aptior est aut capacior, cui bonum velimus, seu in cuius perfectionibus complacemus, quam Deus, seu bonum illud infinitum, quod omnem in se excellentiam completissimè, & sine ullâ limitatione complectitur.

II.
Ostenditur
proximum
etiam esse
objectum
materiale
Charitatis.

Proximus,
non quoad
animam tan-
tum, sed etiâ
quoad cor-
pus diligi po-
test effectum
Charitatis.

Secunda Conclusionis pars, de proximo, eodem modo probatur: in testimonio enim illo Matthæi jam citato additur versu 39. *Secundum autem simile est haec: Diliges proximum tuum, sicut teipsum;* ergo proximus etiam est objectum capax amoris benevolentiae, & ad quem Charitas terminetur. Ratio verò est; proximus enim est creatura rationalis, & quid peculiariter pertinens ad Deum, quisquis ergo perfectò amore amicitiae primariò diligit Deum, eos etiam omnes diligit necesse est, quos speciali modo ad Deum spectare intelligit. Nec quoad animam tantum, sed etiam quoad corpus homo esse potest objectum materiale Charitatis, cum pars proximi sit, & bonorum etiam supernaturalium aliquo modo particeps, & sicut visio beata animæ, ita dotes supernaturales, *Claritas* scilicet, *Agilitas*, *Subtilitas*, & *Impassibilitas* communican-

tur corpori. Deinde corpus est instrumentum animæ ad multa bona opera exercenda, unde quamvis anima proximi affectu Charitatis diligatur primariò, corpus tamen diligi eodem affectu potest secundariò. Addo, res etiam quæque irrationales, sive animatas, sive inanimatas, quatenus ad Dei honorem, & proximi salutem conferunt, diligi posse affectu Charitatis, tanquam bona amicorum: ita cum S. Thoma hic, quaest. 25. articulo 3. docent passim Theologi; Sanctus tamen Bonaventura in 3. Distinct. 128. articulo 1. contrarium sentire videtur, & ait res quidem irrationales actu à Charitate imperato amari posse, non tamen actu Charitatis elicto.

Res insuper
inanimata
diligi possunt
affectu Cha-
ritatis.

Quæres, quis hac in re nomine proximi intelligatur? Respondetur tum homines tum Angelos, omnemque adeo creaturam rationalem, ut docet S. Thomas 2. 2. q. 25. art. 10. & Theologi in 3. Distinct. 28. Probatur ex Parabolâ Samaritani, Lucæ c. 10. à Christo allati: ex quo etiam constat, Christum Dominum, ut hominem, nomine proximi similiter esse intelligendum. Proximi insuper hac in parte sunt etiam inimici, ut patet ex illo Matthæi c. 5. vers. 44. *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos.* Nec obstat illud quod habetur loco proxime citato: *Audistis quia dictum est: Odio habebis inimicum tuum;* hoc namque vel ad falsam interpretationem Phariseorum referendum est, vel intelligendum de gentibus illis Chanaanorum, quibus iussu Dei bellum inferre debebant Israëlita, & usque ad internecionem eas delere. Cum hoc tamen amore stat. odium sanctum in peccatores, ut peccatores sunt: hoc tamen odium non tam contra ipsos est, quam eorum peccata. Hinc Propheta Regius Psal. 138. v. 20. *Nonne qui oderunt te Domine oderam: & super inimicos tuos trespescam? Perfecto odio oderam illos.*

III.
Creatura
omnis ratio-
nalis hic no-
mine proxi-
mi intelli-
gitur.

Proximi ho-
mine intelli-
guntur
etiam inimi-
ci.

Datur odi-
um sanctum
contra peccato-
res.

Tom. II.

IV.
*Homo seipsum diligere potest amore Charitatis.**Quatuor obiecta Charitatis statuit S. Augustinus.*V.
*Castigatio corporis inter alia ad illius amorem pertinet.**Doctrina de carnis castigatione displicet seculari.**Explicatur dictum quoddam D. Gregorii.*VI.
*Pessimi reprobis in hac vita diligere vero actu Charitatis.**Antichristus habebit Angelum Custodem.*VII.
*Quid dicat S. Augustinus circa orationem pro reprobis.**Fraterna correctio in quibusdam rebus impendi reprobis debet.*

Quæres secundò, utrum quis diligere seipsum possit affectu Charitatis, & hac ratione censeri inter proximos. Respondetur affirmativè: ut tamen amor, quo se homo diligit sit actus Charitatis, amare seipsum debet propter Deum; si enim hic affectus ex amore proprii commodi oriatur, pertinet ad amorem concupiscentiæ. Hinc Sanctus Augustinus lib. 1. de Doctrinâ Christianâ cap. 23. & 26. quatuor statuit objecta Charitatis, Deum, nosipsos, proximam, & corpus proprium. Primum, inquit, est supra nos, secundum nos sumus, tertium juxta nos est, quartum infra nos.

Huic nihilominus amori corporis non obstat moderata illius castigatio, imò ad verum illius amorem pertinet, sicut Pater, quem diligit filium castigat. Quare Apostolus 1. ad Corinth. 9. vers. 27. *Castigo, inquit, corpus meum, & in servitutem redigo: ne forte, cum aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar.* Hæc tamen de carnis castigatione doctrina, molli hereticorum nostri temporis sectæ mirum in modum displicet, plenamque & perfectam cum proprio corpore Charitatem servandam prædicant, illudque fovendum semper sacè delicatè tractandum, nec quidquam ei molestiæ citra gravem præcepti Charitatis violationem inferri posse pronunciant. Quod verò dari possit affectus Charitatis hominis ad seipsum, non est contrarium dicto illi Divi Gregorii homiliâ 17. in Evangel. ubi ait Charitatem in alium tendere debere, ut esse Charitatis possit; non enim negat S. Doctor Charitatem ejusdem ad seipsum sub conceptu amoris præcisè, sed sub conceptu amicitia, quæ propriè loquendo semper est ad alterum.

Quæres tertio, utrum inter proximos hac in re censeri possint reprobi, & an vero actu amoris, seu charitatis diligere possint. Respondetur, si clarè per revelationem absolutam constaret aliquem esse reprobum, non posse quemquam ita eum per Charitatem amare, ut absolutè velit ipsi beatitudinem, utpote quæ jam cognoscitur ei ex suppositione impossibilis. Non tamen repugnat, ut per actum Charitatis alia ei quis bona velit, quæ non habent oppositionem cum reprobatione, ut desiderare & petere ei gratiam, qua varia peccata vitet, & hos vel illos virtutum actus eliciat. Quare S. Thomas 1. parte, quæst. 113. a. 4. ad tertium ait reprobos, ipsumque Antichristum habituros Angelos custodes, per quos, inquit, *Etsi non juventur, quantum ad hoc quòd vitam æternam bonis operibus mereantur: juvantur tamen quantum ad hoc, quòd ab aliquibus malis retrahuntur: quibus & sibiipsis, & aliis nocere possunt.*

Hoc ergo modo intelligendus est S. Augustinus, dum lib. 21. de Civitate Dei, cap. 24. affirmat, si Ecclesiæ certò constaret, quinam inter eos, qui etiamnum in hac vitâ degunt, sint reprobi, & ad æternam mortem destinati, non magis oraret pro illis, quàm pro diabolo. Intelligi, inquam, debet de oratione, qua ipsis petatur celestis beatitudo; alia enim bona, ut gratia ad quadam peccata vitanda ipsis petere possumus juxta dicta numero præcedente. Quo etiam sensu capi debet quod docet Vasquez 1. 2. Disp. 72. num. 17. ubi ait quamvis reprobis cognitit ut talibus impendi fraterna correctio ex charitate possit, neminem tamen ad id teneri, cum non sit spes emendationis. Sed contra, Spes enim est ut varia peccata per admonitiones & reprehensiones vitent, & hoc modo levius in inferno

puniantur; unde & beneficium fraternæ correctionis non est ipsis penitus denegandum.

SECTIO SECUNDA.

De objecto formali Charitatis.

Dico primò: Objectum formale principale Charitatis Theologicæ esse bonitatem divinam, non quatenus constituit peculiare prædicatum à reliquis ratione nostrâ distinctum, sed prout dicit summam perfectionem & excellentiam in omni genere entis; sicut enim secundum unum tantum vel alterum attributum non est ratio adæquata beatificans hominem, ita nec est adæquata ratio dilectionis Dei. Hæc est expressa mens S. Thomæ 2. 2. quæst. 23. a. 5. ad secundum: *Vna, inquit, sola ratio diligendi (Deum) attenditur principaliter à Charitate, scilicet divina bonitas, quæ est ejus substantia: quasi diceret, ut est infinitè perfectus in omni genere entis, & hoc sensu summum bonum.* Idem tenet Scotus in 3. Dist. 23. quæst. unicâ, Gabriël ibidem, artic. 3. dub. 3. Conclusionem primâ.

Probat Conclûso: Deus enim secundum se, & suas perfectiones intrinsecas est dignus qui ametur, & cui bonum velimus, sicque Beati hæc ejus attributa & infinitam in omni genere excellentiam intuitivè cernentes in illius amorem rapiuntur. Ratio autem est, sicut namque res alias, non job majorem tantum utilitatem, sed etiam quo præstantiores sunt, eo magis amamus, magisque in earum perfectione complacemus, idem est de Deo infinitè in omni genere entis perfectò.

Adde tamen, bonitatem solam, aliudve quodcumque attributum in Deo, esse sufficiens objectum formale actus Charitatis Theologicæ, possèque Deum ob quamcumque ex suis perfectionibus intrinsecis vero actu amoris amicitia diligere. Hoc clarè constare videtur; nullum enim est attributum divinum, quod non sit infinitè perfectum, & consequenter amabile, aptumque ad actum amoris terminandum: si enim, ut proximè dictum est, singularis aliqua perfectio in creaturâ rationali sufficiat ad eam ratione hujus excellentiæ amandam, quanto magis infinita aliqua perfectio in Deo. Confirmatur; si namque (quod non est cur fieri nequeat) Sanctus aliquis in cælo unum tantum Dei attributum per claram & intuitivam visionem cerneret, Deum propter hoc attributum amare posset actu dilectionis huic visioni respondente, ergo unum Dei attributum est sufficiens ad actum Charitatis.

Hinc inferitur quid de illorum sententiâ existimandum sit, qui asserunt Deum esse objectum Charitatis in quantum est auctor bonorum supernaturalium. Si enim ideo Deum amandum esse dicant, ut nobis dona supernaturalia conferat, hic est amor concupiscentiæ, Deum enim non propter se, sed nobis hoc affectu amamus. Longè autem alio modo se habent Sancti & Beati dum Deum amant, nempe quatenus in se bonus est, gaudentque ipsum in se esse beatum, & inter alias, hanc etiam perfectionem continere, quod & possit, & velit hujuscemodi beneficia in creaturas suas conferre. Si autem quis Deum amet, non quia cupit eum nobis esse principium bonorum supernaturalium, aut etiam aliorum quorumcumque,

I.
*Quo sensu divina bonitas sit objectum formale Charitatis.**Deus ut in se sit perfectus est objectum Charitatis.*II.
*Ostenditur Deum, ut infinitè perfectum esse.*III.
*Quodcumque attributum Dei sufficit ad actum Charitatis Theologicæ elicendum.*IV.
Quo sensu Deus esse possit objectum Charitatis ut est auctor bonorum supernaturalium.

quorumcumque, sed quia jam ea contulit, existimo hunc actum, non gratitudinis tantum, sed etiam Charitatis in se rationem habere posse.

V. Dico secundò: Quavis Deus, ut diximus, sit objectum formale principale, & finis cui in actibus Charitatis, bona verò creata, quæ Deo ex affectu benevolentiae volumus, sint finis qui, seu *cujus gratia*, aliquo tamen modo dici hæc possunt objectum formale Charitatis. Prima pars constat ex dictis, omnis namque actus, quo Deo bonum aliquod creatum volumus, habet Deum pro fine cui, ad ipsum quippe ultimum refertur ac desideratur, unde est objectum formale principale & primarium, hoc enim, ut in Logica, Disp. 2. Sect. 1. diximus, est illud, quod primò & per se attingitur, & propter illud cætera.

VI. Secunda verò conclusionis pars, quòd scilicet bona creata, quæ Deo volumus, dici etiam aliquo modo possunt objectum formale actus Charitatis, probatur; hæc enim bona non sunt merè utilia, sed aliquid in se habent, ratione cujus amari possunt, unde non sunt purè media, quicquid autem sufficientem in se bonitatem habet in ratione honesti vel jucundi, & non merè utilis, dici potest aliquo modo objectum formale, & finis *cujus gratia*, cum verè propter bonitatem, quam in se habet, ametur, quamvis vel sibi quis vel alteri illud amet ut fini cui. Unde & Sancti ac Beati hac ratione Deo tanquam fini cui volunt suas perfectiones intrinsecas. Deinde inter homines vult aliquis amico sanitate, ubi ratio movens ad ei optandum est bonitas in sanitate contenta, sicque licet expectatur amico ut fini cui, expectetur tamen ob bonitatem, quam in se habet, sicque est objectum formale, & finis *cujus gratia*, ut dixi Disp. 2. Logicæ, Sect. 1. & Disp. 23. Phys. Sectione primâ.

VII. Quando ergo quis sibi ipsi aliquid optat, puta sanitatem aut quid simile, duplex bonitas, finis scilicet cui, & *cujus gratia* ad unum finem totalem constituendum, bonitas nimirum propria, & bonitas rei desideratæ, utraque in suo genere concurrunt, bonitas enim propria est ratio cur hoc sibi optat, id siquidem facit quia se diligit, omnis autem amor terminatur ad bonitatem: altera autem bonitas est rei optatæ, ut jam declaratum est. Verum est quidem, dum quis alterum diligit, & vult ei bonum, peculiare quiddam, in eo ut plurimum, ab ejus personâ distinctum, ut nature suavitatem aut sympathiam, virtutem, vel aliud hujusmodi requirit, non ut finem cui, hic enim semper est sola persona, cui volumus bonum, sed ut rationem formalem in fine cui repertam, moventemque ad ejus personam per modum finis cui amandam, quamvis hæc etiam ratio ametur in obliquo, dum amatur persona illam habens, ut optime observat Vasquez 1.2. Tomo 2. Disp. 205. num. 6.

VIII. Quæres, inter fines *cujus gratia* quisnam primarium locum obtineat? Respondetur, quando, ut num. 6. dixi, Deo ut fini cui vult aliquis perfectiones suas intrinsecas, dubium esse non potest, quin hæc inter omnes, quæ excogitari possunt fines *cujus gratia* multis, imo infinitis gradibus excellant. In illo ergo casu idem est objectum cui & *cujus gratia*. Non tamen placet quod affirmant recentiores aliqui, eundem scilicet esse speciem actum amoris, dum quis Deo vult unum tantum attributum intrinsecum, & dum vult illi omnia attributa, semper enim, inquirunt, in om-

ni tali actu amoris includuntur omnia attributa, & consequenter idem semper est objectum. Hæc, inquam, doctrina mihi nullo modo placet; cum enim probabilior sit sententia asserens dari præcisiones objectivas, tum in creatis, tum divinis, ut ostendi Disp. 24. & 25. Logicæ, & Tomo præcedente, Disp. 18. & 19. sicut cognosci potest unum attributum sine alio, ita & amari; hi autem actus, tum intellectus, tum voluntatis non habent idem objectum cum illis, quibus cognoscuntur & amantur omnia attributa & perfectiones divinæ, & consequenter specie ab illis distinguuntur.

Dices, probare quidem hoc argumentum actum amoris, quo quis complaceat in uno attributo, aliis non amatis, distingui specie ab actu, quo quis complaceat in alio attributo, ut in misericordiâ non in justitiâ, & multo magis distingui specie ab actu, quo quis complaceat in aliis omnibus præter hoc, quod est objectum prioris actus, & habere objectum diversissimum: secus verò res se habet in actibus Charitatis, de quibus loquimur, etsi enim actus, quo volo Deo omnipotentiam, non velit ipsi aternitatem, nec alia attributa, utpote quæ ab actu illo præscindente non concipiuntur, nihil autem volitum quin præcognitum, in fine tamen cui, nempe Deo representantur & amantur, cum Deus illa omnia in se contineat, unde in omnibus hisce actibus idem semper est objectum, & consequenter per objectum distingui nequeunt specie.

Respondetur, licet Deus perfectiones illas omnes & attributa contineat realiter, non tamen formaliter, Deus enim præcisè in suo conceptu, ut in primâ parte declaratum est, aliud non dicit præter naturam divinam subsistentem, vel per subsistentiam absolutam, ut aliqui volunt, vel per tres relativas, ut alii, vel denique per subsistentiam aliquam indeterminatè conceptam; in nullo autem horum conceptuum includuntur formaliter attributa, unde hoc non obstante possunt nec cognosci, nec amari, sicque nil vetat hos actus distingui specie.

Sed contra dicta in conclusione secundâ objicit aliquis: si, uti diximus, Charitas pro objecto formali habeat bona creata, tot erunt habitus Charitatis specie distinctæ, quot sunt objecta creata, quæ Deo volumus specie distincta, cum ab objectis formalibus habitus specificentur. Respondetur, probare quidem hoc argumentum actus Charitatis, etiam supernaturalis seu infusæ, distingui specie ab objectis formalibus creatis *cujus gratia*, nempe diverso bono divino, ut loquuntur Theologi; & idem dicendum videtur de habitibus acquisitis Charitatis: at verò hoc nullo modo sequitur de habitu infuso charitatis. Dicendum itaque videtur hæc in re, quod supra, Disp. 17. Sect. 2. dixi de habitu infuso Fidei, esse scilicet unam simplicem qualitatem, extensivè scilicet indivisibilem, & omnia omnino objecta creata respicere, quæ quamvis modo supra posito dici possint objecta formalia, seu *cujus gratia*, respectu tamen objecti formalis primarii, Dei scilicet finis cui, & in ordine ad quem amantur, censeri possunt objecta materialia: intensivè tamen est divisibilis, & homines, quòd plures actus charitatis supernaturalis eliciunt, eò magis in charitate crescent, & habitum habent intensiorem. Videatur Sectio illa secunda Disputationis decimæ septimæ, eadem enim quoad hoc est ratio de habitu Fidei & Charitatis. Videatur etiam

Finis actus supernaturalis, quo quis vult Deo perfectiones suas intrinsecas potest esse specie distinctus ab aliis.

IX. *Uterius ostenditur hujusmodi actus amoris inter se distingui specie.*

X. *Deus realiter, non tamen formaliter includit omnia divina attributa.*

XI. *Aliud quoddam diversitatis speciem est de habitu acquisito Charitatis, aliud de infuso.*

Habitus infusus Charitatis est extensivè indivisibilis, & divisibilis intensivè.

Sancti quoad idem in Charitate crescent.

Duplex bonitas ad unum integrum finem constituendum concurrat.

Inter fines cuius gratia præcipuisunt perfectiones Divinæ.

Tom. II.

etiam Sectio tertia Disputationis præcedentis, in cuius fine hæc obiter sunt proposita.

SECTIO TERTIA.

Varia discutiuntur circa amorem proximi.

I. **NOTANDUM**, proximum variis modis diligere posse: primò secundum bonitatem naturalem & intrinsecam, quam nimirum habet sibi à naturâ insitam: hoc modo autem amari potest, & actu naturali, si reguletur ab actu intellectus naturali bonitatem illam proponente, vel amore etiam supernaturali, si ab actu supernaturali intellectus eandem bonitatem representante reguletur.

II. Secundò amari potest proximus ob perfectionem supernaturalem intrinsecam, hac ratione verò diligere similiter potest & supernaturali amore, objecto illi proportionato, & naturali; sicut enim, ut supra, Disp. 13. Sect. 2. & 3. ostendi, objecta supernaturalia cognosci possunt actu naturali, demones enim Trinitatem, & alia quædam mysteria supernaturalia, quæ dum erant in statu gratiæ, & elevatione supernaturali cognoscebant actibus supernaturalibus, etiamnum cognoscunt, quamvis modò nullum habeant auxilium supernaturale. Sicut autem objecta supernaturalia cognosci possunt actu naturali, ita & amari: Unde si quis in purâ naturâ constitutus audiret aliquem de gratiâ & visione beatificâ differentem, earumque naturam & præstantiam declarantem, posset eas amare, quamvis nullius actus supernaturalis sit capax.

III. Tertio amari potest proximus ob bonitatem increatam Dei, hæc enim est sufficiens ratio eum amandi, nullâ consideratâ bonitate illius intrinsecâ; imò quantumvis malus sit, hoc modo diligere potest: & hic est perfectissimus actus Charitatis respectu proximi, bonique juxta ac mali hac ratione purè propter Deum amantur, utpote cujus bonitas est sola causa cur diligantur, non quòd hæc Dei bonitas eos reddat bonos, cum sit ipsis planè extrinseca, sicut nec bonitas finis, mediis extrinseca, quidquam bonitatis in ea refundit, propter quem nihilominus amantur; etsi paritas in omnibus non teneat, cum proximus non sit medium ad consequendum Deum. Hoc non inficè declarari potest exemplo, quo ad hoc ipsum utuntur aliqui, dignitas quippe & excellentia Christi est sufficiens ratio cur ejus imaginem cultum & reverentiam exhibeamus.

IV. Quarto amatur sæpenumero proximus quatenus est res quædam Dei, bonumque illius extrinsecum, & ad eum multis nominibus pertinens, ad cujus proinde gloriam quicquid in homine est, sive naturale, sive supernaturale cedit, atque hoc pacto ad Dei honorem promovendum, summamque illius perfectionem & excellentiam manifestandam conferunt. Amari ulterius potest proximus, quia à Deo amatur, non spectando an bonus sit is, qui sic à Deo diligitur, an malus, Deus enim vult omnes homines salvos fieri, hoc enim proprium est amicitie, ut quicquid aliquis ab amico amari cernit, id etiam ipse in amici gratiam amet, ut in hoc cum amico concordet.

Prima Conclusio: Tertius modus amandi proximum est virtus verè Theologica: hanc conclusionem existimo à nullo Theologorum negatum iri, bonitas enim Dei hic tanquam objectum formale, & ratio movens ad dilectionem proximi ingreditur, & actum amoris hujus propriè terminat. Sicut ergo actus Fidei, quo articulum aliquem Fidei credo propter auctoritatem divinam est actus Fidei Theologicæ, eo quòd terminetur intrinsecè ad auctoritatem & veracitatem divinam, idem hic dici debet de hoc actu Charitatis, qui proinde ab eodem habitu Charitatis, quo diligimus Deum, elici potest.

Secunda conclusio: Quarto etiam modo amatur proximus vero actu Charitatis Theologicæ: ratio est, sola etenim causa amandi proximum in hoc casu est, quia est bonum divinum, seu res Dei, unde ratio motiva hujus amoris proximi est Deus, qui magis etiam hoc actu amatur, quàm proximus, nam propter quod unumquodque tale, & illud magis. Deinde, ut dictum est, proximus conferre aliquo modo potest ad gloriam Dei promovendam, unde dum quis eum hoc modo amat, Deo amat, magisque Dei gloriam, quàm proximum diligit, solum namque illum diligit quia aptus est ad Dei bonitatem & excellentiam manifestandam.

Circa illud verò quod ibidem addebatur, posse scilicet amari proximum quia à Deo amatur, duobus modis potest intelligi, primò remòtè, ita scilicet ut amor, quo Deus amat homines, moveat nos extrinsecè & consecutivè ad eosdem amandos, ita tamen ut neque hic amor Dei, nec ullum aliud ejus attributum hunc nostrum amorem proximi ingrediatur, tunc autem non videtur hic actus esse Charitatis Theologicæ. Secundò amare possumus proximum ob amorem, quo illum amat Deus, ita ut hic Dei in illum amor nostrum erga proximum amorem intrinsecè ingrediatur, eumque immediatè terminet, quod si fiat, amor hic noster erit Charitas theologia, & ab habitu Charitatis Theologicæ elici potest.

Sed contra ea quæ diximus, eodem scilicet actu amari Deum & proximum, & eundem habitum Charitatis Theologicæ posse amoris tam Dei, quàm proximi esse principium. Objicitur primò: nova difficultas novum requirit habitum, vel adequatum, vel saltem partialem, ergo falsum est quod hæcenus asseruimus, per eundem scilicet indivisibilem habitum Charitatis produci actus amoris Dei & proximi, experientia enim constat, eos etiam, qui sunt in Charitate, & Deum amant, magnam frequenter sentire difficultatem in diligendo proximo, à quo nimirum gravem interdum experti sunt injuriam, ergo hic amoris actus elici debet, vel per diversum habitum, vel saltem per diversam partem heterogeneam ejusdem. Respondetur, hoc tantum probare debere dari diversas partes heterogeneas in habitibus acquisitis, hi enim soli facilitant, non verò in habitibus infusis, hi siquidem non dant facile posse, sed simpliciter. Quamvis, ut supra diximus, hoc ne quidem in habitibus acquisitis arguat novas & distinctas partes, sed victoria difficultatis refundi potest in diversis apprehensiones prævias.

Objicies secundò: Ponamus duos, quorum alter se in amando Deum in se frequenter exerceat, alter in amando proximum propter Deum, hic in hæc actibus eliciendis facilitatem acquirat ille

V. *Actus qui amatur proximus ut rem Dei est actus Charitatis Theologicæ.*

VI. *Quando amatur proximus ut rem Dei est actus Charitatis Theologicæ.*

VII. *Amor Dei duobus modis movetur: uno potest ad amandum proximum.*

VIII. *Qua ratione ob novam difficultatem requiritur novus habitus.*

Homines difficulter interdum amant proximum.

Soli habitus acquisiti facilitant.

IX. *Unde unus majorem habeat facilitatem in ille*

SECTIO QUARTA.

Varia inquiruntur circa dilectionem Dei.

amando Deum in se, alius in amando proximum propter Deum.

ille in aliis, ergo singuli diversum habitum comparabunt diversæ hujus facilitatis principium. Ad hoc eodem modo respondetur, diversitatem facilitatis in his actibus exercendis, non ab habitibus infusis procedere, sed ab acquisitis, qui usu & exercitatione paulatim comparantur, vel integri, & adæquatè inter se distincti, vel saltem extensione quadam ad diversas partes heterogeneas diversis actibus respondententes.

X. Quamvis habitus infusus Charitatis sit unus, actus tamen sunt speciei distincti.

Quæres, licet habitus infusus respectu horum actuum sit unus & idem, utrum saltem actus sint specie distincti? Respondetur esse: nam ut sæpius dictum est, ut actus multiplicentur specie, sufficit diversitas ex parte objecti materialis; hoc enim habent actus intentionales, ut in ipsis reliceant objecta, & consequenter quæ diversitas apparet in objectis, eadem cernitur in actibus, sicque hi ex specificâ distinctione objectorum similiter distinguuntur specie. Quando ergo Sanctus Thomas dicere videtur actus infusos Charitatis Theologicæ esse ejusdem speciei, intelligendus est quoad objectum formale, ex hoc nimirum diversitatem specificam vult his actibus non provenire; hinc tamen non sequitur id non posse procedere aliunde.

XI. Amare proximum inter ob bonitatem illius intrinsecam non est actus Charitatis Theologicæ.

Tertia conclusio: Amare proximum primò & secundo modo, supra numero primò explicato, quamvis sit actus Charitatis & amicitie erga proximum, non tamen est Charitas Theologica: ita Lessius de Just. cap. 36. num 23. Vasquez tomo 1. in 3. partem, Disp. 58. cap. 2. Turrianus 2. 2. Disput. 73. dub. 2. Ratio est; hic enim amor tendit in proximum merè ob bonitatem ei intrinsecam, sive naturalem sive supernaturalem, & præcisè quia per hæc ei bene est, illic sistendo: cum ergo, ut rectè Lessius citatus, objectum adæquatam hujus amoris sit bonum creatum, non potest esse actus Charitatis Theologicæ, sed virtutis moralis, seu benevolentie erga proximum:

XII. Ex S. Thomæ estenditur hunc amorem non esse Theologicum.

Hæc etiam est clara mens Divi Thomæ 2. 2. quæst. 103. ubi ait: Quemadmodum Sancti ob propriam excellentiam non coluntur latrâ, sed alio & inferiore cultu, ita proximum dum ob creatas, sibi quæ proprias & intrinsecas perfectiones amat, non amat actu Charitatis Theologicæ, sed per aliam virtutem ab hac distinctam, eique inferiorem: hæc Sanctus Doctor.

XIII. Conceptus essentialis amicitie non requirit ut amor sit mutuus.

Dixi supra actum, quo amo proximum ob bonitatem ei intrinsecam, seu quo volo ipsi has perfectiones tum naturales, tum supernaturales, esse amorem amicitie respectu illius, quod intelligendum est quantum ad conceptum essentialis amicitie, qui in eo situs est, ut velit quis alicui bonum quia ei bonum est, quamvis alter eum non redamet; ad voram namque amicitiam non requiritur ut amor sit mutuus: & hoc pacto etiam inimicos diligere possumus amore amicitie, quamvis ipsi amorem vicissim non rependant, imo nos oderint, & mala reddant pro bonis. Hinc ergo constat Deum & proximum, quamvis diversis actibus frequenter amentur, posse nihilominus amari eodem, idque Charitate Theologica. Deus tamen actu amoris Theologici amari potest sine proximo, proximus sine Deo non potest.

Deus & proximus eodem actu Charitatis amari possunt.

I. Omnia ad Deum tanquam ad finem Cui sunt per affectum amoris referenda.

DIXIMUS supra Deum esse ultimum finem Cui, ad quem scilicet reliqua omnia vel formaliter vel virtualiter referuntur: erga ipsum proinde quisque ita voluntate ferri debet, ut quicquid amat, in ordine ad ipsum amet, sequere & alia universa ad eum sincero affectu positivè dirigat. Hinc à fortiori sequitur negativum illud quod in amore Dei includitur, nihil scilicet non solum supra Deum, sed nec æquè diligere debere; Deus siquidem, uti est, ita amari debet ut summum bonum, & usquequaque infinitum, cui proinde appetitivè & in æstimatione æquari nihil debet, multo minùs præferri, sed amari ipsum oportet super omnia.

II. Amare Deum super omnia non consistit in actu intentionis.

Ad hæc tamen meliùs intelligenda, inquirendum quid sit amare Deum super omnia. Inprimis certum videtur hoc non consistere in intentione actus, ita scilicet ut vel Deum summâ actus intentione diligamus qua possumus, vel etiam ut nullam aliam rem æquè intensè diligamus ac Deum. Non primum, tunc enim sequeretur eum, qui minora habet auxilia, diligendo Deum ut unum amare Deum super omnia, & eum, qui majora habet auxilia, diligendo Deum ut decem, cum nihilominus non amare super omnia, si eum intensiùs diligere possit, quod nullo modo debet admitti. Nec etiam subsistit secundum; quamvis enim quis intensiorem rem aliquam actu amet quàm Deum, si tamen eam Deo non præferat, sed ubi res postulat paratus sit eam pro Deo relinquere, negari non potest hunc vero actu amoris super omnia Deum diligere.

Varia generâ intentionis actus Charitatis.

III. Amor Dei super omnia in ipso modo tendendi actus consistit.

Dicendum itaque, amare Deum super omnia, in ipso modo tendendi actus consistere, ita nimirum ut tali in eum affectu quis feratur, ut Deum aliis omnibus præferat; unde & mallet res omnes perdere, quàm Deum, estque amor quem Theologi vocant appetitivum. Hic verò amor, ut rectè observat Vasquez 1. 2. Disp. 194. n. 14. & 19. quamvis comparationem aliquam Dei cum rebus omnibus importet, non tamen actualem seu formalem, sed solum virtualem. Non ergo est necessarium ut quis Deum rebus omnibus sigillatim præferat, neque etiam ut expressè id præstet rebus confusè conceptis, sed sufficit ut velit Deo in omnibus placere, & quicquid eum graviter offendet vitare, unde hoc actu persistente nullum potest peccatum mortale admittere, ostenditque se Deum pluris facere, cumque antepone rebus aliis omnibus, quantumcumque vel voluptatem vel utilitatem afferant.

Qua comparatio Dei cum rebus creatis ad hunc actum amoris requiritur.

IV. Quid præcipitur illi verbis, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ fortitudine tuâ: quamvis enim nonnulli per singula verba singulas præcipi velint circumstantias, & per Cor intelligi voluntatem, quæ ut Cor vitæ, ita operationum liberarum est principium, per Animam, appetitum inferiorem, per Fortitudinem autem vim executivam, seu virtutem exteriori operativam, sicque præcipi nobis his verbis asserunt, ut tam quoad animam quàm corpus, potentias interiores & exteriores, adeoque

Tom. II.

adeoque ut toti Deo subdamur: quam horum verborum explicationem tradit S. Thomas 2. 2. quaest. 44. art. 5. & in eundem sensum conspirare videntur alii Patres. Haec proinde explicatio ob tantorum virorum auctoritatem est absque dubio probabilissima: multi tamen volunt per illa verba aliud non praecipere, quam actum illum amoris Dei, quem proximè declaravimus. Verum est quidem, quisquis hunc actum habet, alia omnia quae illic intimantur habebit, quisquis enim Deum appetitativè rebus omnibus praefert, vires omnes tam corporis quam animae, sequetur totum in ejus obsequio impendet.

Quantumvis sit hujus actus amoris Dei super omnia.

V.

Alius modus actus amoris Dei super omnia explicandi.

Alio adhuc modo actus amoris Dei super omnia explicant nonnulli: dicunt itaque in eo situm esse ejus conceptum, ut quis Deo velit bonum purè quia ei est bonum; hic enim actus, inquit, cum sit actus verè amicitiae, nihil secum grave compatitur, quod possit amicum offendere. Sed contra; sic enim quisquis amico vult bonum aliquod quia illi bonum, amaret eum super omnia: cum tamen possit quis alicui bonum, etiam quia ipsi bonum, optare, & tamen majus bonum vel suum vel alienum ei, si occasio ferat antepone. Deinde in hac sententia omnis actus amicitiae respectu cujuscunque esset amor super omnia, cum tamen hic affectus soli Deo sit debitus.

VI.

Peccatum veniale amoris Dei super omnia non repugnat.

Peccatum autem veniale, licet obstat perfectioni cuidam accidentali amoris Dei super omnia, ejus tamen essentiali conceptui non repugnat. Haec communis est Theologorum sententia: ratio primae partis est; quisquis enim peccatum veniale admittit, indicio est eum non ad summam amoris Dei perfectionem attigisse cum perfectius ille amaret Deum, qui ita eum amaret, ut nec leviter offenderet. Hoc tamen amoris Dei essentiali non obstat, peccatum namque veniale non constituit ultimum finem in creaturâ, unde quantumvis quis illud admittat, potest nihilominus Deum ut ultimum finem velle ac retinere, sicque sanctissimos etiam viros, & in amore Dei exercitissimos videmus identidem labi in peccata venialia. Deinde Tomo praecedente, disput. 92. Sect. 4. num. 5. ostendi actum aliquem amoris Dei super omnia posse extrinsecè vitari, & reddi venialiter malum.

VII.

Amor appetitativus remissior, est alio actu amoris intensiore perfectior.

Actus ergo amoris appetitativus est simpliciter perfectissimus, & absolute magis amatur id quod hoc modo amatur, quam quod actu alio amoris gradualiter longè perfectiore seu intensiore diligitur. Sic in obvio & familiari exemplo, parentes filios natu minores intensius plerumque diligunt, quam majores natu, hos tamen aestimativè illis anteponunt. Sic in intellectu per actum scientiae minus intensum clariùs nobis res constat, firmiusque illi adhaeremus, quam per actum opinionis, etiam intensissimum: major ergo amor alicujus objecti non ex intentione metiendus est, sed ex ipsâ actus substantiâ, & intrinsecè ejus tendendi modo, penes hunc enim desumenda est major illius perfectio.

VIII.

Appetitivè amandus est Deus super omnia, non tamen tenemur hoc facere intensivè.

Ex his ergo infero, quamvis appetitivè seu aestimativè amare debeamus Deum super omnia, nullam tamen esse obligationem amandi eum super omnia intensivè: ita communis Theologorum sententia, quam tenet Vega lib. 17. in Tridentinum, cap. 24. Suarez Tomo 4. in 3. partem, Disp. 4. Sect. 4. Vasquez 1. 2. Disp. 194. cap. 3. Valentia 2. 2. Disp. 3. quaest. 4. punct. 1. Turrianus 2. 2. Disp. 74. dubio primo, Hen-

riquez lib. 4. de Sacramentis, cap. 27. num. 2. & alii. Hanc conclusionem probavi supra, numero secundo, ubi Petri Soti placitum lect. 14. de Penitentia contrarium docentis refutavi.

SECTIO QUINTA.

De praecepto diligendi Deum.

QUAERES primò, Utrum detur speciale praeceptum diligendi Deum actu interno Charitatis? Respondetur affirmativè: ita cum S. Thoma 2. 2. quaest. 44. art. 1. communis habet Theologorum sententia. Idem tenet Scotus in 3. Dist. 27. quaest. unica, art. 3. §. *Quantum ad secundum*. In hoc proinde utraque haec nobilissima schola convenit, & tanquam rem indubitatam tradit. Hanc etiam doctrinam veluti certam amplectendam esse asserunt nostri omnes, Valentia 2. 2. Disp. 3. quaest. 19. punct. 1. Turrianus 2. 2. Disp. 97. dub. 1. Sanchez in Decal. lib. 2. cap. 35. & alii.

Malè ergo nonnulli apud Lorcam 2. 2. sect. 3. Disp. 35. negant dari ullum peculiare praeceptum de diligendo Deo directè & immediatè actu ullo interno, sed id solum praecipere asserentes, ut nimirum Dei mandata in decalogo contenta servemus, quod, inquit, quisquis praestat, etiam si nullum internum amoris actum in Deum eliciat, omnia tamen Dei mandata implevisse censetur. Neque illis auctoribus faveat illud Christi dictum Joannis 14. v. 21. *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me*: hoc, inquam, huic sententia non faveat, Christum enim non loquitur hoc loco de Charitate formaliter, quasi in observatione mandatorum consisteret formaliter amor Dei, sed quòd si quis omnia Dei mandata servet, optimè interatur eum verè diligere Deum; si enim Deum verè non amaret, in varia frequenter peccata incideret, & Dei mandata violaret.

Hinc, ut ex S. Thoma 2. 2. quaest. 44. art. 1. ad 3. & 1. 2. quaest. 100. art. 4. ad primum & aliis, optimè observat P. Sanchez citatus, hoc praeceptum de diligendo Deo non ponitur in Decalogo, sicut nec formalis dilectio proximi, sed sunt omnium praeceptorum Decalogi fundamentum, utpote ad quae cuncta Decalogi praecepta, quae habentur Exodi 20. reducuntur. Sicut juxta eundem S. Thomam nec praeceptum Fidei ponitur in Decalogo, sed omnibus praeceptis praesupponitur; cum *accidentem ad Deum oporteat credere*. Actus ergo amoris Dei non est formalis observatio mandatorum, sicut nec dilectio proximi, sed tantum radicalis, suntque observationis praeceptorum Decalogi principia.

Quòd verò detur speciale praeceptum diligendi Deum, constat ex verbis illis Deuteronom. c. 6. Sectione praecedente relatis: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c.* De quo Matth. c. 22. v. 38. dicitur, *Hoc est maximum & primum mandatum*: quae verba aperte indicant hoc praeceptum esse distinctum ab aliis, alioqui nec primum esset, nec maximum. Ideo autem dicitur primum mandatum, quia hoc praecipuè & primariò est praeceptum, reliqua verò omnia dantur in ordine ad hoc, & ad perfectam illius implementationem ordinantur. Itaque praeceptum de diligendo Deo est aliorum omnium praeceptorum finis, juxta illud 1. ad Timotheum 1. versu 5. *Finis autem praecepti est Charitas de corde puro, &c.*

Ratio

I. Datur praeceptum diligendi Deum super omnia.

II. Non videtur negari aliqui dari peculiare praeceptum internum ad diligendum Deum.

III. Quis scilicet diligit Deum, qui eum non ad data servat.

III. Praeceptum de diligendo Deo non ponitur in Decalogo, sed est omnium praeceptorum Decalogi fundamentum.

IV. Ostenditur dari peculiare praeceptum diligendi Deum.

V. Ratio autem est; lumen quippe naturale dicitur amandum esse eum, à quo bona aliqua accipimus, quanto ergo magis Deum, à quo accipimus omnia. Deinde lex naturæ filios obligat ad diligendos parentes, à fortiori ergo eadem lege naturæ obstringimur ad diligendum Deum, à quo, non vitæ tantum, ut filius à parentibus, sed beneficia plurima cumulatissimè in nos conferuntur.

VI. Dices, hinc probari, diligi quidem debere Deum, ad hanc verò obligationem implendam sufficere amorem concupiscentiæ, & non requiri dilectionem Dei propter se, seu amorem amicitiae. Sed contra: Recta enim ratio dicitur, summum bonum esse summè diligibile, Deus autem, ut ipso naturæ lumine evidentissimè constat, est summum bonum, ergo Deus eadem naturâ duce est summè, seu perfectissimè diligendus, ergo amore amicitiae, seu propter se, cum hic amor amorem concupiscentiæ multis gradibus antecedit. Confirmatur, summum bonum namque est diligendum super omne aliud diligibile, ergo & supra ipsummet diligentem, si autem Deus solo amore concupiscentiæ amaretur, non diligeretur supra diligentem, cum per hunc actum diligeretur Deus propter diligentem, homo enim amaret Deum sibi, seu propter suum commodum.

Summum bonum est summè diligendum.

VII. Obijciunt contrariæ sententiæ auctores; id præceptum imponi non potest, quod non potest observari, Deus enim præcipere nequit impossibilia, sed præceptum de perfectè diligendo Deo impleri non potest in hac vitâ, ergo: Minor probatur ex S. Augustino, qui libro de perfectione Justitiæ, Ratioc. 17. hoc præceptum ait ab hominibus in mortali corpore existentibus impleri non posse: sic enim scribit: *In qua plenitudine Charitatis* (loquitur de Charitate in patriâ) *præceptum illud impletur: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totâ animâ tuâ, & ex totâ mente tuâ. Nam cum adhuc aliquid est carnalis concupiscentiæ, quod vel continendo frenetur, non omnino ex totâ animâ diligitur Deus.* Idem docere videtur S. Bernardus Sermone 50. in Cantica: ubi postquam multa de Charitate, ejusque præcepto dixisset, tandem sic loquitur: *Quomodo ergo jubenda fuit, quæ implenda nullo modo erat.*

VIII. Respondetur, S. Augustinum & S. Bernardum solum velle Charitatem perfectissimè planè modo, ita scilicet ut excludat omne etiam veniale peccatum, haberi in hoc mundo non posse; sine speciali enim privilegio, quod nulli præterquam Virgini concessum est, nemo peccata omnia venialia evitare potest. Hoc tamen non obstantè perfectus actus Charitatis, seu amor Dei appetitivus haberi hic potest, hujusmodi enim actus, ut Sectione præcedente ostensum est, non repugnat peccato veniali.

IX. Quæres, utrum hoc præceptum de diligendo Deo procedat tam de amore naturali, quam supernaturali? In nostrâ sententiâ, qui amorem Dei naturalem & supernaturalem diximus non distingui ex parte objecti, sed & res naturales amari posse amore supernaturali, & res supernaturales naturali, nulla est difficultas. Existimo ergo hoc præceptum dari generatim, & in habente principia actus amoris supernaturalis impleri per actum Charitatis supernaturalem, si quis autem hæc principia non haberet, satisfaceret huic præcepto per actum amoris Dei naturalem: Unde & in statu puræ naturæ præceptum de diligendo

In statu puræ naturæ obligaret præceptum amandi Deum.

R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

ligendo Deo obligaret, est namque præceptum hoc juris divini naturalis, ac proinde omnes in quocunque statu eo tenerentur. Confirmatur: in statu siquidem puræ naturæ haberent homines obligationem colendi Deum cultu naturali per actum religionis naturalem, ergo & eum per actum amoris naturalis amandi, cum non minus amore dignus sit, quàm cultu.

Dices, nulla est specialis difficultas in Deo summo bono, summèque diligibili amando, ergo sicut non datur specialis virtus ad hos amoris actus eliciendos, utpote quæ solum datur ad difficultatem aliquam superandam, ita nec dabitur speciale præceptum. Respondetur, quamvis non sit specialis difficultas in amando Deo amore simplicis complacentiæ, in Deo tamen amore efficaci, quique juxta dicta sit radix & fundamentum observationis omnium mandatorum, diligendo non exigua est difficultas, ut in dies videmus, dum homines per mandatorum Dei violationem in varia, gravissimæque peccata prolabantur. Hic tamen actus & habitus naturalis amoris erga Deum non esset propria amicitia hominis ad Deum finem naturalem, stare enim posset cum peccato mortali, quod omnem veram amicitiam inter nos & Deum rescindit: quare soli Charitati infusa Theologi veram rationem amicitiae erga Deum assignant, modo tamen supra, Disputatione præcedente, Sectione secundâ declarato.

X. Licet non sit specialis difficultas in diligendo Deum, potest tamen esse obligatio eum amandi.

Duplex Dei amor, complacentia, & obedientialis.

XI. Quæres, utrum habitus acquisitus amicitiae humanæ sit virtus specialis? Respondetur affirmativè: actus quippe, quo quis amore honesto naturali amat proximum, habet peculiarem honestatem, unde non est cur à ratione specialis virtutis excludatur: imo inter præcipuas virtutes, quæ ad proximum spectant, meritò recensetur. Nec obstat, cum, qui alterum amat, ab eo frequenter non redamari, hæc enim solum est circumstantia extrinseca amicitiae, quæ ut sit in statu omnino completo requirit, ut amor sit mutuus, ut in superioribus est ostensum.

XI. Actus & habitus acquisitus amicitiae humanae sunt specialis virtus.

Eodem verò specie habitu amoris naturalis omnes proximi amantur, idem namque omnium actuum amoris hujus seu amicitiae est objectum formale, communis scilicet participatio naturæ rationalis. Amor ergo quem filii habent erga parentes, non est amicitia, sed pietas, & sic de aliis affectibus, qui peculiare habent rationes, & diversas constituunt virtutes.

XII. Habitus amoris naturalis erga proximos est idem species.

SECTIO SEXTA.

Quando obligetur quis ad actum amoris Dei eliciendum, & peculiariter an primo instanti usus rationis.

QUANDO obliget hoc præceptum diligendi Deum, non levis est inter auctores controversia, sententiarumque varietas, ut patebit. Nonnulla hæc de re dicta sunt Tomo præcedente, Disputatione centesimâ quintâ, numero nono & decimo: plena tamen quæstionis hujus discussio ad hunc locum pertinet.

I. Quando obliget præceptum diligendi Dei.

Prima sententia affirmat obligare hoc præceptum primo instanti usus rationis, ita ut puer, si quamprimum ad rationis usum pervenerit, actum amoris Dei non eliciat, peccet mortaliter.

II. Prima sententia est obligare hoc

S

Haic

TOM. II.

præceptum primo instantis usus rationis.

Dicunt hujus omissionem esse in confessione aperiendam.

III.
Non datur præceptum diligendi Deum primo instanti usus rationis.

IV.
Ostenditur non dari hujusmodi præceptum.

Praxis Ecclesie arguit non dari hoc præceptum tunc diligendi Deum.

Non semper adfunt qui pueri hac de re influant.

V.
Hac obligatio est contra Dei cum hominibus procedendi modum.

Nullus recordatur se hoc unquam fecisse, aut deliberatè omisisse.

VI.
Alio modo hæc necessaria

Hanc sententiam tenet tota ferè Thomistarum schola cum S. Thoma 1. 2. quæst. 89. art. 6. & in 2. Distinctione 42. quæst. 1. art. 5. ad 7. & de veritate, quæst. 28. art. 3. ad tertium. Idem docet Navar. in Summa, cap. 11. Toletus in Summa, libro 4. cap. 9. num. 7. & alii non pauci. Dicunt ergo hi auctores debere puerum primo rationis instanti se ad Deum per actum dilectionis convertere: unde Caietanus & Navarrus aiunt, omnes in dubio utrum hunc actum tunc omiserint, debere hoc confiteri, cum, inquit, sit peccatum mortale, ac proinde in confessione aperiendum.

Dicendum nihilominus, non incumbere hominibus obligationem amandi Deum primo instanti usus rationis: ita Valentia 1. 2. quæst. 6. Disp. 19. punct. 3. Azor Tomo primo Moralium, libro 4. cap. 10. quæst. 6. Vasquez 1. 2. Disp. 146. cap. 2. Suarez Tomo 4. in 3. partem, Disp. 11. Sect. 2. Sanchez libro secundo in Decalogum, cap. 35. Turrianus 2. 2. Disput. 97. dub. 2. Coninck Disp. 24. dub. 3. & recentiores communiter.

Probatum primò, nullum enim præceptum obligat, nisi cognoscatur, hoc autem à Christianis passim ignoratur, nec de eo quisquam cogitat, præter eos, qui disputationibus scholasticis intersunt, ibique illud proponi ac discuti audiunt; cum tamen, ut bene advertit Coninck citatus, si revera esset talis obligatio, pastores subditis, & parentes liberis eam identidem inculcare deberent, ut quamprimum ad rationis usum pervenerint, huic obligationi satisfaciant, seque ad Deum per actum amoris convertant: hoc tamen secundum praxim Ecclesie non fit, imo nec fieri potest; pueri enim ante usum rationis hoc addiscere nequeunt, utpote necdum capaces, qui de hujuscemodi rebus instruantur, præsertim cum non ita facile sit apprehendere quid sit Deum præcisè propter se, & suam bonitatem intrinsecam diligere, imo ad hoc plenè addiscendum, aliquot saltem dierum spatium est necessarium, sapissimè tamen non adfunt, etiam post diuturnum tempus, qui multos ex iis hac de re influant.

Secundò probatur: Nam, ut rectè Sanchez loco citato, suavis Dei procedendi modus exigere videtur, ut tam gravis obligatio pueris in eâ tenerâ ætate non imponatur, præsertim cum in pueris invincibilis sit ejusmodi præcepti ignorantia, nec unquam talis præcepti iis in mentem veniat. Tertio, quia pueri constare nequit, quodnam sit primum instans rationis. Quarto, nullus enim recordatur se hujuscemodi actum amoris primo rationis instanti vel eliciisse, vel deliberatè omisisse, quod tamen proculdubio multi facerent, si frequenter vel unum, vel alterum contingeret. Quinò, nam, ut Tomo præcedente, Disp. 105. Sect. 1. num. 6. ostendi, datur tempus aliquod, in quo pueri peccare possunt venialiter, antequam possint peccare mortaliter, ut ibi latius probatum est, ergo saltem non est peccatum mortale, si hunc actum omittat. Videatur Sectio secunda Disputationis illius 105. num. 10. ubi quædam dicta sunt de hoc præcepto, dum ostendi posse aliquem peccare venialiter dum est in peccato originali, antequam peccet mortaliter.

Dices: Instum unicuique rei est à naturâ, ut statim tendat ad centrum, hoc enim in lapide, hoc in aliis rebus perspicimus, quæ statim ac sunt,

ad centrum suum feruntur. Cum ergo Deus sit centrum animæ, & finis illius ultimus, tenetur quis primo rationis instanti se ad eum convertere. Negatur tamen consequentia, alioqui deberet homo singulis momentis, dum non habet impedimentum, Deum amare, & per hujuscemodi actum se ad eum convertere, res quippe omnes necessaria, semper quando non impediuntur, tendunt ad centrum. Addo, licet esset obligatio convertendi se ad Deum primo rationis instanti, non tamen sequitur elicere eum tunc debere actum Charitatis, sed ad hoc sufficeret actus Spei.

Primum ergo tempus, quo tenetur quis actum amoris Dei elicere, est dum gravibus odii Dei tentationibus vexatur, ita ut, nisi actus amoris Dei eliciat, periculum sit ne succumbat. Secundum tempus est articulus mortis, quando nimis tempus conscius sibi est peccati mortalis, & non habet copiam confessorii, tunc enim, si actum contritionis, qui sine actu amoris Dei haberi nequit, est namque contritio dolor supernaturalis de peccatis propter Deum super omnia dilectum; si inquam hunc actum non eliciat, æternam beatitudinem amittet. Imo Valentia 2. 2. Disp. 3. quæst. 19. puncto 1. casu 7. & Coninck Disp. 24. dub. 3. num. 51. ad hoc teneri omnes dicunt, etiam si sint in gratiâ; tunc enim gravissimis urgeri homines solent demonum tentationibus, unde nisi perfectissimo modo, quod per actum Charitatis fit, se contra eas muniant, periculum est, inquit, ne totæ tamque vehementibus humani generis hostis vexationibus infestatus det manus tandem, & in grave peccatum incidat. Existimo tamen cum Azor Tomo primo, lib. 9. Instit. Moral. cap. 4. quæst. 1. Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 35. num. 9. circa finem, hoc non esse necessarium, aliis enim modis potest quis se contra illas diaboli molestias defendere, divinam scilicet opem ferventius implorando, aliæque virtutum opera exercendo. Tenetur insuper aliquis tunc actum amoris Dei vel contritionis elicere, ut Sacerdos quando in mortali existens, & non est copia Confessorii, Sacramentum aliquod est administraturus: vel, ut ait Toletus libro 4. Summæ, cap. 9. num. 8. Cum quis aliquid est facturus, quod non debet fieri absque gratia, ut cantare Evangelium vel Epistolam in sacro.

Non placet ergo quod cum Scoto affirmant nonnulli, quolibet scilicet die festo actum dilectionis Dei à singulis fidelibus esse eliciendum; præcepto namque sanctificandi festa abundè satisficit à servilibus operibus abstinendo, & sacrum audiendo: si quis verò cultum etiam aliquem internum requiri velit, alii multi sunt actus pii variarum virtutum, qui ad hoc sufficiunt, unde non est cur quis ad hoc determinatè exigat actum Charitatis. Nec etiam probo quod docet Sotus libro 2. de Justitia & jure, quæst. 3. art. 10. Toletus citatus, & Valentia, teneri scilicet unumquemque actum dilectionis Dei elicere, cum vel à gravi malo liberatur, vel singulare aliquod beneficium à Deo recipit, & si beneficium sit supernaturale, obligat, inquit Valentia, præceptum dilectionis Dei supernaturalis, si verò sit beneficium naturale, obligare ait præceptum dilectionis naturalis, vel supernaturalis. Sed, ut bene Navarrus, Azor, & alii, nullum est sufficiens hujus rei fundamentum; jure enim naturæ hæc in re aliud non exigitur, quam ut gratias agendo,

VII.
Parva tentatio pora quibus elicere qui tenetur actum amoris Dei.

Verum est articulus mortis usque hujus præceptum.

Aliud tempus quod eliciendus est actus amoris Dei.

VIII.
Non tenetur quis singulis diebus festis elicere actum amoris Dei.

Nec quatenus singulare beneficium à Deo recipit.

agendo, Dei in nos liberalitatem ac munificentiam agnoscamus. Nec etiam est obligatio actum Charitatis elicendi dum quis opus aliquod praeclarum & arduum aggreditur, sed sufficit vires tunc à Deo ad illud perficiendum humiliter exposcere. Tandem contra Sotum & Navarrum non obligatur quis, ad actum amoris Dei elicendum, dum aliquem audit in Deum blasphemantem, nec eum sine gravi periculo potest reprehendere.

Neque dum opus aliquod arduum est suscipiendum.

IX. Præter tempora verò supra num. 7. assignata, communis ferè Theologorum sententia est, per se teneri aliquem, si diu vivat, aliquoties actum

Charitatis seu amoris Dei elicere, ita ut si per diuturnum tempus hoc sciens omittat, peccet mortaliter. Quamvis autem certum temporis spatium ad hoc assignari vix possit, si tamen per tres aut quatuor annos quispiam hoc facere negligat, videtur graviter peccaturus. Ratio est, hoc namque videtur tempus notabile, intra quod si quis infinitam illam bonitatem, à quâ tanto opere amatur, totque ab illâ in eum profecta sunt beneficia, non redamet, à divinæ amicitie contemptu excusari non potest: nam, ut pulchrè ad rem hanc S. Augustinus: *Nimis durus est animus, qui si amorem volebat impendere, nolit rependere.*

quoties actum amoris Dei elicere.

Tres vel quatuor anni in hoc sunt tempus diuturnum.

DISPUTATIO TRIGESIMA SEPTIMA.

De amore proximi.

ORDINEM aliquem in Charitate dari, post S. Augustinum libro primo de Doctrinâ Christianâ cap. 27. & 28. & Doctorem Angelicum hîc, quæst. 26. art. 1. communis est Theologorum sententia, dicente Scripturâ Cant. 2. v. 4. Ordinavit in me charitatem. Ratio est, ubi namque reperitur unum aliquod caterorum omnium principium & causa (qualis vel ipsâ naturâ diffrante est Deus) illud primariò ac per se, reliqua in ordine ad illud, à quo scilicet omnem quam habent bonitatem & amabilitatem velut à fonte derivatam hauriunt, sunt, diligenda. Cum ergo de Deo, primo diligibili, quique cetera diligibilia infinitis gradibus excedit, ejusque amore dictum sit, nunc de proximi, qui propter & post Deum diligendus est, instituenda disputatio.

SECTIO PRIMA.

Sitne obligatio diligendi proximum actu interno: ubi etiam de præcepto diligendi seipsum.

I. Negant nonnulli dari præceptum diligendi proximum actu interno.

Ut, ut Disputatione præcedente, sectione quinta retuli, negabant dari speciale præceptum diligendi Deum ullo actu interno, sed sufficere aiebant ut quisque mandata ejus observet, idem respectu proximi dicunt in præfenti, nullo scilicet actu interno teneri nos eum diligere, sed solum ne eum odio habeamus, & ut debita illi officia præstemus, quamvis non

P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. II.

ex proprio actu Charitatis, sed ex aliis affectibus, misericordie, pietatis & similibus hoc faciamus. Hujusmodi ergo affectibus non videtur dubium quin interdum teneamur proximos vero actu interno diligere: sic filii parentes vel ipsâ naturâ duce affectu pietatis prosequi tenentur: obligatio etiam omnibus incumbit, ut erga eos à quibus beneficia acceperunt, gratum animum gerant: item ut inferiores superioribus, superiores inferioribus, & sic de aliis, debitum affectum exhibeant.

Affectus pietatis erga parentes, gratitudinis erga benefactores.

Conclusio: Præter dictos affectus his vel illis particularibus personis juxta propriam cujusque conditionem debitos, tenemur vero actu Charitatis proximum diligere. Hoc, quicquid nonnulli censeant, efficaciter mihi probari videtur ex illo Matthæi c. 22. v. 38. ubi cum Christus primum illud & maximum mandatum de diligendo

II. Datur præceptum diligendi proximum actu interno Charitatis.